(٨)

روشني

منهنجي نالي ۾ زندگيءَ ۾ ايڏو ضد ڪيئن آيو، سمجهي نٿا سگهان!

سچو نالو ”خوشحالي“ اٿم، پر ننڍي هوندي جو سڀني کي ڪلائيندي هئس، سو سڀئي سڏيندا ئي ”کوشي“ هئا. ليڪن زندگيءَ جي غمن ڪيئن نہ نالي کي ئي لڄائي وڌو آهي! چاهيم تہ ڪنهن کي بہ ڪجهہ نہ ٻڌايان، هرڪو روئي پوندو. پر ٻئي جي ڏک ۾ روئڻ سان سک ئي ملندو آهي. ڇئن سالن ۾ ڪڏهين ڪنهن کي بہ احوال ڪين ڏنم، ليڪن اڄ تہ چوان پيئي جيڪر سڀني جهان اڳيان دل کولي رکان. شايد ڪلهوڪي ننڍڙي ڳالهہ ئي هن اوچتي ڦيري جو ڪارڻ آهي.

ڪلهہ منهنجي جهوني ساهيڙي سروج آئي هئي. الا! ڇوڪري ڪيترو نہ بي آرام ڪري ويئي اٿم. پراڻي ڦٽ جي ڪڙي اڏ کلي ڪري ويئي آهي.

شام جا چار لڳا هئا. رنڌڻي ۾ چانهہ پئي ٺاهيم، جو اوچتو در تي کڙڪو ٿيو. در کوليان تہ ڏسان سروج. مان وَهسي

پيس. هن چيو، ”خوشي!“ ۽ ڳلي ۾ ٻانهون وجهي لپٽجي پيئي. گهر اندر ولي آئي سانس تہ منهنجي سس کي ڦي چوي، ”امي، ساهيڙيءَ جي شاديءَ تي وڃڻو اٿم. خوشيءَ کي نہ موڪل ڏيو تہ ٻئي ڳڏجي بازار مان ڪا پريزنٽ ولي اچون.“ وڏي ڳالهہ، ها اُپ جيڏي وڏي ڳالهہ ٿي گذري. اميءَ مونکي سروج سان گڏ وڃڻ جي موڪل ڏيئي ڇڏي. سروج جي ڳالهائڻ ۾ ئي ڪو جادو هو، نہ تہ اميءَ کي تہ منهنجو در کان پير ڪڍڻ بہ ڪين وڻندو آهي. مونکي بہ سالن کان پوءِ ڪڍڻ بہ ڪين وڻندو آهي. مونکي بہ سالن کان پوءِ جو هيٺڙي لڏڻ سکي ڳڏي هئي، سو سندس ننڍڙي تقاضا ڪيئن نہ پوري ڪريان.

ٻچاڙيءَ جو پيرو جڏهين گهر کان ٻاهر نڪتي هئس انکي بہ اٺ مهنا ٿيا هوندا! سکيءَ سان گڏ بازار جي ڳپا گيهہ واري نڪر تي پهچي، بسن ڳاڏين جي ڌڪ ڊوڙ ڏسي منهنجي دل جي حالت اُنهن ڳوناٿين چوڪرين جهڙي ٿي ويئي، جيڪي ميلي جي شور غل ڏسڻ لاءِ ڳوٺ مان پڳيون پڳيون ايندیون آهن.

هواجي جهوٽن، منهنجي ساڙهيءَ کي منهنجي بدن سان لڳي پري ٿيڻ ۽ پري ٿي نزاڪت سان ڇهڻ لاءِ مجبور ڪري ڇڏيو. منهنجي دل ان ڪتڪتائيءَ کان مجبور ٿي ڪلي ويني.

سروج هلي پارڪ ۾ ويني. پينگهن تي لڏندڙ ٻالڪن سان گڏ، منهنجي دل آڪاش چهي، هيٺ زمين جي سائي ڳاهہ تي ليٽي پيٽي، وري مٽي هلي ٿي ويئي. اچانڪ ٻڪيءَ

ڪي ٻچڙي جي ياد اچي ويئي. مون چيو، ”سروج، هيءُ تہ ساڙهين جو دڪان ڪونهي. مونکي ڪٿي وٺي آئي آهين ؟“

سروج گوڏن جي چوڌاري ٻانهون ورائي، مونکي ڏسي رهي هئي. مرڪي چيائين، ”ساڙهي تہ بهانو هئي. اصل ۾ توسان ڪليءَ دل سان ڳالهائڻ لاءِ ئي توکي هتي وٺي آيس.“

مان اُٿي ڪڙي ٿيس. ”سروج دوکو ! اميءَ سان ؟ منهنجي جيون ۾ ڪوڙ ......“

سروج سرير لوڏائي چيو، ”پلي منهنجي دل کي ناراض ڪري هلي وڃ، ستوادڻ !“

”هيءَ ڪهڙي چيڪ چڏڻ واري نوڙي ٻڌڻ سکي آهين ؟“ چوندي مان ويهي رهيس پر من منهنجو گهر وڃي پهتو، جتي منهنجو گهوٽ آفيس مان موٽيو هو ۽ رنڌڻي جي در وٽ بيٺو اميءَ جون ڳالهيون ٻڌي رهيو هو. هوءَ چئي رهي هئي تہ، ”اڄ وينگس ويئي آهي، ساهيڙيءَ سان ساڙهي خريد ڪرڻ، مون تہ ڪٿي موڪل ڏنيمانس. ڏارين اڳيان ڇا چوانس. هجي ڪو ڇوڪريءَ ۾ ڪڻ، جو ڪٿي ساهيڙيءَ کي مٿي جو سور جو بهانو ڏئي. پر رولو ڇوڪريءَ کي اهو ڪڻ ايندو بہ ڪٿان ؟ مائٽن جي شانائتو مانائتو رهڻ سيکاريو بہ هجيس نہ !“

”مات چو ٿي ويئي آهين،“ سروج منهنجي گوڏي تي چهنڊڙي پاتي؛ ”چو ڪنواري هوندي واريون ڪراچيءَ جي سمنڊ جو ٽبيون پيئون ياد اچني ڇا ؟“

هاءِ رام ! سروج ڪهڙي نہ منوهر ماضيءَ جون تارون ٿي ڇيڙيون. مگر هتي تہ مان پنهنجي پتيءَ جو چهرو ياد

ڪري رهي هئس. هو اميءَ واتان منهنجي موٽائيءَ جو ورنن ٻڌي مات ٿي ويو هو. ”اڙي ڀائي ڇڏ ماضيءَ کي، ٻه منٽ مونسان ته ويهي ڪي سک سپنا لهه.“ سروج جي هن موهه ڀرئي سڏ تي مان مجبورن گهر مان موٽي آيس. چيم، ”هيڏن سالن کانپوءِ توکي منهنجي خبر ڪيئن پيئي سروج.“

”ڪلهه اوچتو لوڪل ٽرين ۾، تنهنجي ڀيڻ گڏجي ويئي. ڳالهه ڪيائين ته تون ڪٽي نڪرندي ڪندي ڪين آهين. تڏهين يڪدم سنيري تو وٽ هلي آئي آهيان. هتي ته جنهن وٽ وڃ سان گهر ۾ ليئي ڪانه. ويچارين جو ڏوهه به ڪونهي. ماٺهوءَ کي سوسائٽي ته کپي. سنڌ ۾ ته سڄا پاڙا ويڙها سنڌي هوندا هئا، سو ڇڻ ڪوسن هنڌن ۾ لڪا وينا هئاسون. سيءَ جي ته ڇڻ ڇاڻ ئي ڪين هئي. مگر هينئر ته سڀ ڪو ڪو ٿي ويا آهيون. ائين پيو لڳي ڇڻ من ۾ هڪ ڪوٽ ٿي پيئي آهي.“

”ڪوٽ!“ مون اوچتو سکيءَ جي ٻانهن کي جهلي چيو، ”سروج، ڪوٽ اکر پورو پورو ٿي چوين. منهنجي دل ۾ اها ڪوٽ آڪاس جي پولار کان به وڏي آهي.“

”سو وڏي ڀلا ڇو ڪين هوندي،“ سروج منهنجي اڳيان سرڪي آئي، ”گهر ۾ هڪ ئي ڪمرو تنهن ۾ وري پارٽيشن لڳل به نه هجي، جو اڪيلائيءَ ۾ ويهي پتيءَ سان ئي سک دک وندي سگهجي .....“

مونکي ڏاڍو عجب لڳو، جو سروج ڪن ٿورن منٽن اندرئي، منهنجي جيون کي ايتريءَ باريڪيءَ سان ڏٺو هو. مون چيو، ”سروج، اميءَ کي شڪ آهي ته مان وجهه ملڻ تي

پتيءَ سان سندس شڪايتون ڪنديس. پر سچ پڇين، مان ته جيڪر پتيءَ سان سندس هڪ به شڪايت نه ڪريان. ڇاڪاڻ ته، مونکي پتيءَ سان ڪلندو گهمندو هوءَ ڇو ڪين ٿي سهي سگهي. ويچاريءَ پنهنجي حياتيءَ ۾ پتيءَ جو سک فقط ڪي مهنا ئي مس ڏٺو هو. مان ته ڪيس سکي ڏسڻ لاءِ سڀ ڪجهه ڪرڻ لاءِ تيار آهيان. مگر سمجهي نٿي سگهان ته پنهنجي سچي سرير جي چنچلتا سڪوري ڇڏڻ کان پوءِ به، ڪنهنکي راضي ڇو ڪين ٿي ڪري سگهان. هاڻ ته پتي به الاجي ڪئين ڪوهن جي دوريءَ تي وڃي پهتو آهي .....''

سروج منهنجي اکين اندر ڦهليل اُداس ماضيءَ کي ڏسندي خود به اُداس ٿي ويئي. سندس اکين مان آنسو ٽپڪڻ لڳا. چيائين، ''خوشي، تو ٻين کي خوش ڏسڻ جي موهه ۾ پاڻ کي دکي ڪري ڇڏيو آهي ! منهنجي صلاح مڃين ته ڪجهه وقت پتي سان ڪٿي ٻاهر هلي وڃ.''

مونکي کل اچي ويئي. سروج جي اکين وارا آنسو ڳلن تي وهي آيس. ''خوشي، تنهنجي کل به ڪيڏي نه نبل ٿي ويئي آهي، ڪڏهين پاڻکي آرسيءَ ۾ ڏٺو اٿيئي ؟''

ڪيڏي ڪوشش ڪيم، پنهنجي مک تي مرڪ کي قائم رکان. پر سروج جي ٻن اکرن ''خوشي تون مري ويندينءَ.'' هڪ ئي ڌڪ سان ان ڪوشش جي ڏوريءَ کي ٽوڙي وڌو. منهنجي اکين مان جهر جهر آنسو وهي آيا. چيم، ''مري ويس ته ڇا ٿيندو، ڪنهن ماتا کي پٽ کان وڇوڙڻ جو پاپ ته ڪين ڪيو اٿم. مان مريادا تي هڪ حياتي قربان ٿي ويئي ته ڇا ٿيو !''

”خوشيءَ ! خوشيءَ !“ سروج مونکي ٻانهن کان وني لڳائي ڇڏيو. ”تڏهين هيترن سالن کانپوءِ تنهنجو پتو ئي چو پيم !“

هاءِ رام ! اهو بہ شايد سروج کي ڏسڻو هو، جو مونکي ان مهل کنگهہ اچي ورتي.

سروج ڏکي چيو، ”هيءَ تہ سلهہ جي کنگهہ پيئي لڳي، خوشي !“

کنگهہ جهلي چيم، ”ٿورن ڏينهن ۾ سئنيٽوريم ۾ موڪلڻ جا سانباها ٿي رهيا آهن، شل اُتان نہ موٽان.“

سروج جي اکين مان برسات لهي پيئي. ”تڏهين تنهنجي خبر ئي چو پيم !“

الا ! منهنجي سکي کيئن نہ جُهري پيئي. وٽس مون لاءِ کيڏو نہ موهہ هو ! ڪنواري هوندي تہ مان بہ ڀين جي دک ۾ ايترو دکي ٿيندي هئس، مونکي بہ ڀين لاءِ ايترو موهہ هوندو هو، پر هاڻ تہ پاڻ لاءِ بہ موهہ ڪونہ اٿم. تنهن ڏينهن اميءَ منهنجي پتيءَ کي چئي ڏنو، ”هاڻي تہ ٻي شادي ڪٽي ڪر، هن مڙهي پير مان ڇا وربو.“ مون ماٺ ۾ سيڪجهہ ٻڌي ورتو. اصل دکہ بہ ڪين ٿيم.“

”خوشي اُٿ تہ هلون.“ سروج چيو.

”ها، هلون.“ چوندي مان ڪانئس تڪڙي اُٿيس ۽ بہ وکون بہ ڪٽي ويس. سروج ڏيرج سان اٿي، اونهو ساهہ ڪٽي بهي رهي. چيم، ”هل سروج.“ هن ڪلي چيو، ”پڪيءَ کي پڇيري ۾ ڇا ايڏي آسايش آهي، جو تنهنجو من جو پکي ايترو اُتاولو ٿي اُٿيو آهي ؟“

”آسايش تہ خاڪ آهي. باقي ڏپ سو ڏاڍو اٿم.“
سروج شانتيءَ سان چيو، ”اڄ پانيان پيئي سچ پچ ڏکہ پوڳڻ ۾ هڪ ولاس آهي، نہ تہ تو جهڙي، هوا بندر تي ڊوڙن پائيندڙ، بسن ۽ ٽرامن کي پنهنجي قدمن جي ڊوڙ سان پڪڙيندڙ ڇوڪري، ريت رسم جي ڏوريءَ کي ڳچيءَ ۾ وجهي پاڻکي هيئن گهٽيندي رهي ؟“
مون چيو، ”سروج تون منهنجي جڳهہ تي هجين تہ تون بہ جيڪر ائين ئي پاڻکي سچ تان قربان ڪري ڇڏين.“
”مان !“ سروج غصي مان چيو، ”مان جيڪر سچ کي ٺلهن اصولن جي زنجيرن مان آزاد ڪري، زندگيءَ جي هلچل وارين لهرن ۾ ٻڏي ڇڏيان، سمجهيئہ ؟“
مونکي وري اچي گهر جي ڏپ ورايو. چيم، ”سروج، ساڙهي ؟ ساڙهي تہ خريد ڪري وٺ پلا.“
سروج مرڪي چيو، ”توکي چيم ڪو نہ تہ ساڙهيءَ جو تہ صرف بهانو هو، خوشي !“
”نہ سروج، امي الف کان ولي ي تائين، هزارين سوال پڇندي تہ ساڙهي ڪهڙي دڪان تان ورتئہ، رنگہ ڪهڙو هو، گهڻا وال هئي، گهٽي رپئين جي هئي ....“
”تون بہ الف کان ولي ي تائين ڪوڙ ٻڌائج.“
”ڪوڙ ! ڪوڙ تہ مان ڪڏهين ڪا نہ ڳالهائيندي آهيان.“
”خير تہ چوي تہ تون ڪوڙ نہ ڳالهائيندي آهين ؟“
مان سروج جي هن سوال تي پريشان ٿي ويس.
سروج اکيون ننڍيون ڪري چيو، ”سيني سان ڪوڙ

ڳالهائيندي رهي آهين تہ تون بلڪل سکي آهين ۽ تنهنجي هرڪا تمنا پوري ٿيندي آهي ۽ اُنڪان وڏو ڪوڙ تون پاڻ سان ڳالهائيندي رهي آهين، تہ توکي جيئڻ جي چاهنا ڪانهي.''

''سچ، سروج مونکي جيئڻ لاءِ اصل چاهنا ڪانهي.''

''تہ پوءِ تنهنجي اکين ۾ هي وڏا وڏا آنسو ڇو آهن ؟''

مان هن ڪنور سچ کي سيني تي سٺي، خبر ناهي ڪيڏي مهل گهر هلي آيس. ڪهڙيءَ طرح اميءَ کي نلرتا سان چيم، سارهيءَ بابت مان ڪجهہ ڪانہ ٻڌائيندس ۽ پتيءَ جي نگاهن جا تير سهي، اچي بستري تي پيئي آهيان ! هي سڀ هڪڙي ڪهاڻي پيئي لڳي.

هينئر پرهہ ڀاڪون ڪڍيون آهن. سروج منهنجي زخم جي جيڪا ڪڙي چڪي لاهڻ شروع ڪئي هئي، سا هاڻي ڪيترو پري وڃي پيئي آهي. ڦٽ کليو آهي، مٿس هوا لڳي آهي تہ آرام پيو اچي. هاڻي ننڊ پيئي اچي. ائين پيئي ڀانيان، هيترا سال ننڊ ئي ڪين ڪئي اٿم. ۽ اڄ جيءُ ڀري ننڊ ڪنديس. ليڪن اڄ دل ۾ هڪ ڏيئو پيو ٻري، اُن جي روشنيَ ۾ ڀلا ننڊ ڪيئن ايندي !

(نئين دنيا ١٩٥٨)